

16.04.2015

Pargas stad
Strandvägen 28
21600 PARGAS

Sunnanberg Hem och Skola rf
ordf. Niklas Isaksson
Vellamovägen 5
21600 Pargas

Referens: H&M Henricsons rapport om skolstrukturen i den grundläggande utbildningen

1. Utlåtande

En överväldigande folkopinion på Ålön är att Sunnanbergs skola bör bevaras. Sunnanberg Hem och Skola har i sin analys av ekonomiska och socioekonomiska effekter kommit fram till att bevarandet av Sunnanbergs skola är ur ett helhetsperspektiv bäst för Pargas stad.

Henricsons förväntade mervärden av rapporten är lovvärda och motiverade i sig. Dessvärre saknas även i denna rapport en analys av de socioekonomiska följderna av en indragning av Sunnanbergs skola, vilket var en av de största helhetsbitarna som saknades i den tidigare interna skolutredningen.

Ur Henricsons perspektiv belyses i första hand en mängd problem och utmaningar som enligt Henricson är svåra eller omöjliga att övervinna i en liten skola. Enligt vår mening har Henricson, med hänvisning till att rapporten inte får bli för detaljerad, delvis gömt sig bakom antagna stordriftsfördelar och att vissa moderna regelverk per definition inte kan uppfyllas i en liten skola. I den följande texten vill vi påvisa att Henricsons analys är felaktig och att det bästa alternativet för Pargas stad är att bibehålla Sunnanbergs skola.

Vi har tagit del av den externa utredningen om skolstrukturen i den grundläggande utbildningen i Pargas stad, gjord av H&M Henricson och konstaterat att den saknar en analys av de långsiktiga **effekterna på lokalsamhället (2)**. De **pedagogiska för- och nackdelarna (3)** granskas i rapporten ensidigt till förmån för större enheter och många av påståendena/rekommendationerna saknar förankring i vetenskapliga forskningsresultat. Vi har även konstaterat att **investeringsbehovet (4)** i Sunnanbergs skola bör revideras och att den verkliga **inbesparing (5)** som staden kunde förvänta sig av en eventuell indragning av Sunnanbergs skola är närmast marginell. Vi vill även ifrågasätta **Pargas stads strategi (6)** gällande byskolornas framtid.

2. Effekterna på lokalsamhället

Ålön har en stark gemenskap och talkoanda. Ålön har lyckats bevara mycket av det positiva i det gamla samhället samtidigt som man lever aktivt i det moderna samhället. Livet på Ålön är ett utmärkt exempel på ett närsamhälle som via gemenskap och talkoanda själva tar socialt ansvar, ett ansvar som direkt reducerar det ansvar (=kostnader) som samhället (=Pargas stad) står för.

Gemenskapen i Sunnanbergs skola inbjuder till talkoanda, genom vilken Ålöborna smidigt lär känna varandra. Sunnanbergs skola fungerar också efter skoltid som mötesplats för skolbarnen i olika former av klubbverksamhet. Föräldraföreningen upprätthåller skridskoplanen vid skolan och sköter om Mustfinn simstrand. Via skolan finns en naturlig inkörsport till ungdomsföreningen D.U.V. på Ålön. Ungdomsföreningen sköter Ålö gräsplan och upprätthåller med talkoarbete områdets stolthet, Dalaskogs ungdomslokal, vilken även används som skolans gymnastiksal och festlokal.

Allt detta bildar en helhet, som utgör grunden för ett gott närsamhälle, och att Sunnanbergs skola är en av grundstenarna i detta närsamhälle torde vara klart.

I den nu godkända delgeneralplanen för Ålön nämns Sunnanbergs skola som en central aktör.

Citat ur Ålö delgeneralplans beskrivning del 2 (sida 8 och 60):

*“Orsaker som ligger bakom den redan skedda utvecklingen på Ålön är områdets läge; nära, dels alldeles intill stadscentra med dess utbud, närheten till landskapscentrat Åbo, de goda och mångsidiga trafikförbindelserna, **skola**, föreningshus och lokala fritidsaktiviteter, en redan förut socialt aktiv och företagsam befolkning, varierande natur och terräng, frodig jordmån och förmånligt mikroklimat, vattendrag som överallt ligger nära och därtill mycket strand.”*

*“Planen erbjuder boplatser för hållbart och trivsamt boende och det goda livet i en traditionellt social miljö, för idkande av friluftaktiviteter, möjlighet till meningsfull sysselsättning, **byskola**, aktivt föreningsliv jämte tillhörande faciliteter.”*

Elevprognosen för Sunnanbergs skola var stabil redan innan Ålö delgeneralplan godkändes. Den nu godkända delgeneralplanen medför med största sannolikhet en större inflyttning till Ålön. En stor del av inflyttningen kan antas bestå av barnfamiljer som vill bosätta sig i någon av de natursköna byarna och samtidigt erbjuda sina barn möjlighet till skolgång i en mindre men desto trivsammare byskola. Skolnätverket i Pargas behöver en egen liten enhet på detta geografiska område för att skolutbudet skall vara så mångsidigt som möjligt, vilket naturligtvis i sin tur bidrar till att göra Pargas till en så attraktiv bonings- och inflyttningsort som möjligt.

2.1 Kommentarer till Henricsons rapport om konsekvenser för lokalsamhället (4.2)

Citat, Henricsons rapport (sida 15, stycke 4.2):

“Utvecklingen av skolstrukturen utgår alltså i första hand från juridiska, ekonomiska, kvalitetsmässiga och ekologiska krav. Dock bör också konsekvenserna av olika lösningar på lokalsamhället beaktas. De konsekvenserna är ofta svåra att förutse och mäta, eftersom de sällan kan uttryckas i siffror eller andra absoluta termer.

Vilka konsekvenser en viss lösning i skolstrukturen får för lokalsamhället förändras med tiden, i och med att det omgivande samhället förändras. Tidigare levde många sitt dagliga liv i den egna byn eller närmiljön i övrigt: Man bodde, arbetade, uträttade ärenden, umgicks och deltog i olika aktiviteter i den egna byn.

I det avseendet har livsstilen förändrats dramatiskt under de senaste decennierna. Idag rör sig väldigt många långa sträckor varje dag, både inom den egna kommunen och över kommungränserna. Därmed har också det praktiska behovet av grundläggande utbildning i den egna byn minskat betydligt.”

Henricson har alldeles rätt i att konsekvenserna på lokalsamhället av drastiska ändringar i skolstrukturen måste beaktas noggrant. Som vi tidigare nämnt saknas en analys av effekterna på lokalsamhället som en skolsammanslagning förorsakar, både i Henricsons rapport och i den tidigare rapporten som utgavs av arbetsgruppen i Pargas stad (hösten 2014). Vi anser fortfarande att effekterna på lokalsamhället noggrant måste utredas innan byskolor stängs.

Vi är medvetna om att det omgivande samhället har förändrats under den tid som Sunnanbergs skola har varit aktiv (över 120 år). De flesta av föräldrarna till barnen i skolan arbetar utanför den egna byn, och en del pendlar dagligen långa avstånd till sina arbetsplatser. Även om det omgivande samhället har förändrats, har grundbehoven för barnen inte ändrat på denna tid. Barn behöver fortfarande trygghet och en lugn och stabil vardag, det som vi anser att en byskola nära hemmet bättre kan erbjuda, till skillnad från en större enhet längre bort.

Att bosätta sig på ett område med en närliggande byskola, har varit ett medvetet val av uppväxtmiljö till förmån för barnen i många familjer, även om detta har krävt en kompromiss från föräldrarnas sida i form av en längre arbetsväg. Därför känns en eventuell indragning av Sunnanbergs skola som ett stort svek, speciellt för de familjer som valt att bosätta sig här på Ålön utan några släktband till trakten.

Sunnanbergs skola fungerar just som Pargas stad strategiskt eftersträvat, dvs. som ett dragplåster för att bosätta sig i Pargas på Ålön. Alternativet skulle för många inte vara Pargas centrum, utan t.ex. S:t Karins eller Åbo.

3. Pedagogiska för- och nackdelar

Sunnanbergs skola är helhetsmässigt sett en fungerande skola med gott elevantal och framförallt en stabil elevprognos. Sunnanbergs skola har goda förutsättningar att klara av de krav som ställs på skolan enligt den nya nationella läroplanen (www.oph.fi).

Pedagogiskt sett finns det styrkor och utmaningar i alla skolor oberoende av dess storlek och placering. Att en eventuell indragning av Sunnanbergs skola och förflyttning av eleverna till Skräbböle skola skulle ge dem en bättre inlärningsmiljö kan starkt ifrågasättas. Den unika historiska och naturnära miljö som Sunnanbergs skola har, är definitivt en mer integrerande och inspirerande pedagogisk miljö, än vad ett nytt klassrum i en korridor kan erbjuda. Att Sunnanbergs skola till vissa delar är obekvämt då den finns i två byggnader, samt har trösklar och vrår, är ett faktum. Detta är dock en viktig del av den mångsidiga miljö som ger trivsamt och inspiration till innovativ inlärning. Skolan saknar en gymnastiksal och ett stort samlingsutrymme, men även detta har lösts genom att integrera skolans verksamhet i närsamhället, d.v.s. genom att utnyttja Dalaskogs ungdomslokal. Ett kostnadseffektivt sätt att lösa ett konkret behov.

Gällande byskolor och skolor med sammansatta klasser finns det en gedigen mängd färsk forskning och litteratur, varav kan nämnas *Karlberg-Granlund (2009), Att förstå det stora i det lilla : byskolan som pedagogik, kultur och struktur* samt *Hyyrö (2015), Ytyä yhdysluokasta*. Dessa vetenskapliga alster påvisar klara pedagogiska styrkor i små byskolor och sammansatta klasser. I den nya nationella läroplanen tas på följande sätt ställning till undervisning i sammansatt klass (www.oph.fi):

Citat, nya läroplansgrunderna (5.4):

“Med sammansatt klass avses en undervisningsgrupp som består av elever från olika årskurser eller, vid årskursintegrerade studier, elever i olika åldrar. En sammansatt klass kan bildas antingen på grund av lågt elevantal eller av pedagogiska skäl.”

”Undervisningen i sammansatt klass ger goda förutsättningar för en helhetsbetonad undervisning där man använder mångvetenskapliga lärområden. I undervisningen i sammansatt klass ska de möjligheter som i synnerhet kollaborativt lärande och modellinlärning ger utnyttjas. I sammansatta klasser kan närundervisningen också stödjas och berikas med hjälp av fjärruppkoppling i undervisningen.”

3.1 Kommentarer till Henricsons rapport om pedagogiska förutsättningar enligt de nya läroplansgrunderna (4.3)

Citat, Henricsons rapport (sida 16-17, stycke 4.3):

“Både i fråga om värdegrunden för skolans verksamhet och i fråga om synen på lärande är läroplansgrundernas utgångspunkt alltså klar och tydlig: Grundskolan ska vara en heterogen lärmiljö där elever med olika bakgrund kan lära sig av varandra.

En viktig del av det eleverna ska lära sig i grundskolan är att kommunicera och känna gemenskap med barn som kommer från en annan bakgrund. Så ska eleverna fostras till humanism och världsmedborgarskap.

Konkret ska den målsättningen uppnås genom att lärandet sker i varierande grupper, sammanhang och miljöer. Också metoderna ska vara omväxlande och omfatta både individuella och kollektiva element.

De flesta av de värderingar och målsättningar som nämns ovan är i praktiken mycket svåra att förverkliga i en väldigt liten skola eller en skola där elevernas bakgrund är väldigt homogen. En del av dem kan i praktiken endast förverkligas i en skola där det finns elever med olika språklig, etnisk, kulturell och religiös bakgrund.”

Citat, nya läroplansgrunderna (5.4):

“Genom fjärruppkoppling kan i synnerhet undervisningen i mera sällsynta språk och religioner och valfria ämnen stödjas. Fjärruppkoppling i undervisningen främjar jämlika möjligheter för eleverna till en mångsidig och god grundläggande utbildning oberoende av skolans storlek eller läge. Användning av fjärruppkoppling i undervisningen ökar i sin tur skolans ekologiska hållbarhet.”

Vi är övertygade om att det moderna närsamhället på Ålön och skolans personal är välskickade och måna om att skapa världsmedborgare, som respekterar de mänskliga rättigheterna, av eleverna i Sunnanbergs skola. Däremot tvivlar vi på om eleverna genom att förflyttas till Skrabböle skola skulle möta mera människor med olika språklig, etnisk, kulturell eller religiös bakgrund. I en liten skola som Sunnanbergs skola finns ett alldeles naturligt sätt att bry sig om varandra över ålders- och andra gränser. Vi finner påståendet att en liten skola per definition riskerar att fostra främlingsfientliga medborgare som kränkande. Informations- och kommunikationsteknologi (IKT) är även ett utmärkt sätt att främja vidsynthet och internationalisering. I Sunnanbergs skola har alla elever tillgång till en egen dator med fjärruppkoppling. En mångsidigare användning av IKT i skolan är också ett av de främsta nya målen i de nya läroplansgrunderna.

Citat, nya läroplansgrunderna (4.3):

“Målet med utveckling av lärmiljöerna är att de bildar en mångsidig och flexibel pedagogisk helhet. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta olika läroämnes specialbehov. Lärmiljöerna ska ge möjlighet till kreativa lösningar samt till att analysera och undersöka företeelser ur olika perspektiv. Dessutom ska man

när man utvecklar och väljer lärmiljöer beakta att eleverna lär sig nya kunskaper och färdigheter också utanför skolan.

Utrymmena ska utvecklas, planeras, utformas och användas så att de är ergonomiska, ekologiska, estetiska och tillgängliga, ljusa, trivsamma, välordnade och rena, de akustiska förhållandena är goda och inomhusluften av god kvalitet. Skolans utrymmen, inklusive möbler, utrustning och redskap ska ge möjlighet att stödja den pedagogiska utvecklingen av undervisningen och elevernas aktiva deltagande. Målet är att eleverna ska ha tillgång till utrymmen, redskap, material och bibliotekstjänster så att de också har möjlighet att studera självständigt. Utöver skolans utrymmen och skolgården ska naturen och den byggda miljön användas i undervisningen. Bibliotek, motions-, konst- och naturcenter, muséer och många andra samarbetspartner erbjuder mångsidiga lärmiljöer.

Informations- och kommunikationstekniken är en viktig del av mångsidiga lärmiljöer. Elevernas delaktighet och förmåga att arbeta kollaborativt ska stärkas och elevernas personliga lärstigar stödjas med hjälp av digitala verktyg. När man utvecklar lärmiljöerna ska man beakta den mångformiga mediekulturen. Nya digitala verktyg ska tas i bruk för att främja och stödja lärandet. Elevernas egna digitala verktyg kan användas som stöd för lärandet enligt vad man kommer överens med vårdnadshavarna. Samtidigt säkerställer man att alla elever har möjlighet att använda digitala verktyg.”

Enligt Henricson är det svårt att uppnå en del av dessa krav i gamla, glesa stockhus. Vi vill betona att eleverna i Sunnanbergs skola har tillgång till mångsidiga lärmiljöer. Skolan jobbar naturligt i åldersintegrerade grupper. Skolan är belägen nära naturen, omgiven av skog och med utsikt över Kojkullafjärden. Eleverna har en egen bollplan, isplan vintertid och gymnastiksal i Dalaskog. Kreativitet används i undervisningen genom uterum i undervisningen och välfungerande IT-lösningar. Jovisst, vi kan godkänna att skolans renoveringsbehov försumrats under flera årtionden och att byggnaden absolut behöver en renovering, men den miljö skolan befinner sig i har ett mervärde som är oersättligt.

Citat, nya läroplansgrunderna (3.3):

“Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringssätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.”

Hur kan en elev bättre lära sig ekologisk hållbarhet och att uppskatta sin egen historiska bakgrund och näromgivning, än genom att veta att generationer av barn gått sin grundskola i samma byggnader på samma plats och ställe?

Citat, Henricsons rapport (sida 18, stycke 4.3):

“Utöver skolbyggnaden och skolgården är också bl.a. bibliotek, idrottsanläggningar, muséer och andra samarbetspartner viktiga lärmiljöer. Närheten till sådana anläggningar ska alltså prioriteras då man överväger olika placeringsoptioner för grundläggande undervisning.”

Denna rekommendation i Henricsons rapport får oss att undra om man på allvar har funderat på den vettiga placeringen av den sammanslagna skolan? Om eleverna från Sunnanbergs skola förflyttas till Skräbböle kommer avståndet till centrum och de nämnda anläggningarna att minska till en del, men avståndet förblir fortfarande för långt för en lågstadielev till fots, vilket betyder att alla elever från Ålön ändå kommer att behöva skolskjuts för att delta i dessa aktiviteter.

3.2 Kommentarer till Henricsons rapport om förutsättningar för elevvården (4.4)

Citat, nya läroplansgrunderna (8.1):

“Elevvården i skolan är en uppgift som hör till alla som arbetar i skolgemenskapen och alla som ansvarar för elevvårdstjänsterna. Skolans personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i skolgemenskapen. Till elevvårdstjänsterna hör psykolog- och kuratorstjänster samt skolhälsovårdstjänster. Dessa experters uppgifter berör både individen, gemenskapen och samarbetet. Tjänsterna ska vara lätt tillgängliga för eleverna och vårdnadshavarna.”

Elevvårdstjänsterna och tillgången till elevvårdsgrupper skulle inte ändras för eleverna i Sunnanbergs skola vid en förflyttning till Skräbböle skola. Den planerade sammanslagna skolan blir inte stor nog för att få egna kurator-, psykolog- eller hälsovårdstjänster. Eleverna skulle ha likadan tillgång till elevvårdstjänster som för tillfället i Sunnanberg. Sunnanbergs skola är en fungerande och effektiv pedagogisk helhet där elevvården fungerar i tillräcklig omfattning.

3.3 Kommentarer till Henricsons rapport om personalpolitiska förutsättningar (2.2 & 2.4)

Henricson betonar att små enheter skapar problem i rekrytering av personal, (sida 7, stycke 2.2), samt i att få tillräckligt med undervisningstimmar för lärare. Problem vid rekrytering till små skolor beror inte primärt på skolans storlek utan mer på avståndet till större centra. Enligt vår uppfattning är Sunnanbergs skola en attraktiv arbetsplats som har varken onaturligt stor personalomsättning eller problem med rekrytering av personal. De lärare som söker sig till små skolor ser de styrkor och fördelar en mindre enhet har. I en liten enhet behöver alla ta ansvar och arbetssysslorna blir varierande, vilket är en ypperlig möjlighet för både professionell och personlig utveckling. I lärarutbildningen rekommenderas just därför små skolor som praktikplats för lärarstudier. Med dagens it-möjligheter kan man dessutom skapa nätverk för såväl lärare och lärande över skol-, kommun- och t.o.m. landsgränser.

4. Investeringsbehov

Gällande investeringsplanen i Skräbböle har Henricson i sin rapport lyft fram att man kunde spara 10-15% med en kritisk genomgång av rumsprogram, planlösningar och tekniskt genomförande (sida 30, stycke 7.4). Denna samma kritiska genomgång bör absolut göras även för Sunnanbergs skolas investeringsplan, så att man får fram realistiska och jämförbara summor, och framförallt vettiga och ekonomiskt hållbara lösningar. Endast på detta sätt kan ett objektivet politiskt beslut fattas.

Investeringsbehovet i Skräbböle är stort. Genom att inte flytta Sunnanbergs skola klarar man sig med en betydligt mindre tillbyggnad i Skräbböle. Då summorna redan från den tidigare gjorda interna rapporten visar att renoverande av Sunnanberg blir aningen billigare än att bygga nytt i Skräbböle, kunde en revidering av investeringsplanen göra alternativet att hålla Sunnanbergs skola kvar betydligt billigare. Då man ännu tar i beaktande de marginella inbesparingarna och samhällseffekterna, torde det ur ett helhetsekonomiskt perspektiv vara solklart att Sunnanbergs skola inte bör läggas ner.

Pargas stad har i decennier underhållit fastigheterna i Sunnanbergs skola på en absolut miniminivå. Fastigheterna har delvis missköts och endast vissa absolut akuta renoveringar har gjorts. Det att t.ex. slöjdsalen är en allvarlig säkerhetsrisk, (Henricsons rapport sida 28), borde enligt lag ha åtgärdats omedelbart. Att nu använda dessa omständigheter som argument för att stänga skolan är inte sakligt.

5. Inbesparingar

Inbesparingarna av att flytta Sunnanbergs skolas elever kan starkt ifrågasättas och konstateras marginella.

Skräbböle skola är idag en skola som omfattar 6 basgrupper. Om alternativ 2 i den interna rapporten förverkligas, där Våno (3 basgrupper) och Skräbböle (6 basgrupper) skolor slås ihop, skulle den sammanslagna skolan i Skräbböle, baserat på elevprognosen, fortfarande omfatta 6 basgrupper. Härmed ökas effektiviteten och en verklig inbesparing uppstår.

I alternativ 3 i den interna rapporten, där alla tre skolor slås ihop, kommer den sammanslagna skolan i Skräbböle, baserat på elevprognosen, att omfatta 9 basgrupper. Vilket betyder att antalet basgrupper inte ytterligare minskar, då Sunnanbergs skola från förut omfattar 3 basgrupper. En sammanslagning av alla tre skolor medför dock att utrymmesbehovet i Skräbböle blir betydligt större och därmed växer investerings- och driftskostnaderna märkbart, medan timresursinbesparingen förblir marginell.

6. Pargas stads strategi

Strategin i Pargas stad har varit att satsa på skolor och utbildning även utanför centrum och den rådande uppfattningen i staden har varit att skolor endast dras in om det inte finns ett tillräckligt elevunderlag. Sunnanbergs skola har ett stabilt elevunderlag, och som tidigare nämnts ger Ålö delgeneralplan möjlighet till en växande elevprognos på Sunnanbergs skolas elevupptagningsområde. Genom att nu investera i Sunnanbergs skola på Ålön kan staden strategiskt främja ett attraktivt, växande och välmående landsbygdsområde.

Att lägga ner skolan, skulle vara en åtgärd som strider mot stadens egen strategi.

Högaktningsfullt,

Niklas Isaksson,

Ordförande för Sunnanberg Hem och Skola rf